

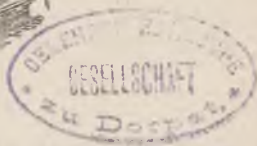
Lutheruse Wäikene Katekismus

walla-koolin.

Reßkmätje astme laste opmife raamat.

Wälja andnu

Fr. Hollmann,
Seminari direktor Tartun.

Tartun.

Trükkitu S. Laakmann'i kulu nink kirjuga.

1885.

Gegen den Druck dieses lutherischen Katechismus in den
Volkschulen ist von Seiten des Livländischen Evangelisch-
Lutherischen Consistorii nach vorgängiger Durchsicht desselben
nichts einzuwenden.

St. Marien in Dorpat 1885 September 13.

Im Namen und Auftrage des Consistorii
A. H. Willigerode, Consistorialrath.

Дозволено цензурою. — Петръ 13 Сентября 1885 года.

2113

Sissejuhatamine.

L.-R. Nr. 177, 5:

„Ma tenna So, o Jeesus Krist,
Et olet ristmist säädnu n. t. j.“

Edimäne päätükk.

Jumala kümme täsku.

I. Alostus-sõna.

„Mina ole Jssand, **sinu** Jummal.“

II. Kõsu-sõna.

1. Edimäne täsk.

„Mina ole Jssand, sinu Jummal; sinul
ei pea mitte muid jumalid olema Minu
een.“

Jes. 42, 8: „Mina Jehowa, see om Minu
„nimi, ja ei anna mitte tõisele omma amwo, ei
„ka omma kittust nikkerdetu kojudele.“

Dpet. sõn. 23, 26: „Anna, mo poig,
„oma süda Mulle, nink sinu meel hoitko
„Minu wiisi.“

Mis see om?

Meie peame Jumalat **üle** kõige asja pel-
gama, armastama nink uskma (ehk Tema
pääle lootma).

2. Eõine käsk.

„Sina ei pea Issanda, oma Jumala, nimme mitte kurjaste pruukma; sest Jummal ei taha seda mitte nuhtlemata jätta, kes Tema nimme kurjaste pruugip.“

Law. I. r. 50, 15: „Nink hõika Minno „appi n. t. f.“

Law. I. r. 50, 23: „Kes tenno ohwritsep, see kitap Minno; nink kes omma teed tähele panep, selle anna Mina Jumala õnust näta.“

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama nink armastama, et meie Tema nime mann ei wannu. ei nea, ei nõia, ei wõlfi, ei ka peta, enge peame Teda kõigen hädan appi hõikama, pallesma, kitma nink tennama.

3. Kolmas käsk.

„Sina peat pühapäiwa pühendama.“

Mark. 2, 27: „Hengamise päiw om inemise perast tettu, nink mitte inemine hengamise päiwa perast.“

2. Mos. 31, 17: „Minu nink Israeli rahwa wahel om see tähes igaweste.“

Hebrealisile 4, 9: „Seeperast om Jumala rahwal weel hengust alal.“

2. Mos. 20, 21: „Kõigin paigun, kon Ma käse omma nimme n. t. f.“

Matt. 18, 20: „Sest kon kats ehk kolm üittenkoon omma Minu nimel, sääl ole Mina kesken näide sean.“

Luuk. 10, 16: „Kes teid kuulap, see kuulap Minno; nink kes teid ära põlep, see põlep Minno

ära; ent kes Minno ära põlep, see põlep Seda ära, kes Minno om lähätanu."

1. Sam. 2, 30: „Kes Minno ära põlgwa, neid peap halwas peetama."

Luk. 11, 28: „Õnša omma nee, kea Jumala sõnna kuulwa nink seda hoitwa."

L. R. Nr. 377, 4:

„Oh häda sell', kes Eesa häält
Ei ole kuulda jõudnu,
Ent võ nink päiwa ilma päält
Suurt rikkust perra nõudnu!
Sell põlw saap kuri olema,
Kui heng sis peap minema
Kristusest — pörguhauda."

L. R. Nr. 168, 5:

„Sest sinu arm nüüd ülewast
Jts tulep meie poole.
Sell ajal nink ka igawest
Sa kannat me eest hoole,
Et meie võime usuga
So riigi õnjust peranda
Kui Sinu peris rahwas."

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama nink armastama, et meie juttust nink Jumala sõnna ära ei põle, enge peame seda pühäs pidama, hääle meelel kuulma nink opma.

Kolme edimätse käsü kokkowõte.

Matt. 22, 37, 38: „Sina peat Jõsan-
dat, omma Jumalat, armastama kõigest
omast n. t. j."

Säitsme wiimse kásu sísu.

Matt. 22, 39: „Ent tõine om tema jaarnane: Sina peat n. t. s.“

Matt. 22, 40: „Neide kate kásu kúllen poop kogona jäädus nink prohwetí.“

4. Neljas kásk.

Sina peat omma ešša nink oma emma awwustama, et sinu káši háste káüs nink fina kawwa elas maa pääl.“

5. Mos. 27, 16: „Ära neetu olgu, kes n. t. s.“

Rom. 13, 2: „Kes nüüd ülembile wasta panep, see panep Jumala jäädmisele wasta.“

1. Peetr. 2, 18: „Sulase, olge kõigen peljun esandile alahetliku, ei ütfinda hüwile nink wagadele, enge ka wihatsile.“

Rom. 8, 28: „Ent meie tiiname, et neile, kca Jumalat armastawa, kõik háäs tulep.“

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama nink armastama, et meie omni wanembid nink esandid ära ei põle, ei ka wihasta, enge peame näid awwustama, näid orjama, näide sõnna wõtma ja neid armsas nink ausas pidama.

5. Wiies kásk.

„Sina ei pea mitte ära tapma.“

1. Mos. 9, 6: „Kes inemise werd ära walab, selle weri peap inemise läbi saama ära

waletus; sest Tema om inemise Jumala palge perra tennu."

Rom. 13, 4: "Sest (ülem) tema om Jumala sulane, sinule hääs; ent kui sina kurja teet, siis pelga; sest tema ei kanna mitte ilma asjata mõõka. Sest tema om Jumala sulane, tasuja nuhtluses selle, kes kurja teep."

1. Jaan. 3, 15: "Egäüts, kes omma welle wihtap, see n. t. j."

Matt. 5, 44: "Ent Mina ütle teile: Armastage omme wainlasi, õnnistage neid, keda teid wandwa, tekkle hääd neile, keda teid wihtawa, ning pallelge neide cest, keda teile kahjo tegewa ning teid peran riisawa, — et teie oma Etsja latse olesse, kes taiwan om."

1. Jaan. 4, 19: "Armastagem Teda, sest Tema om meid enne armastanu."

1. Jaan. 4, 21: "Nink see käsk om meil Temast, et kes Jumalat armastap, see armastago ka omma welle."

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama ning armastama, et meie oma lähemba ihule üttegi kahjo ei ka wika ei tee, enge peame teda awitama ning edesi saatma kõigen ihulikun hädan,

6. Kuwes käsk.

"Sina ei pea mitte abiello rifma."

Matt. 19, 6: "Mis nüüd Jummal om ütte n. t. j."

Taw. I. 51, 12: "Loo minu sisse, Jummal, puhast sõand, ning anna mulle wastset kindmat waimu."

Matt. 5, 8: „Ensa omma nee, kea sõamest
puhta omma; sest nema saawa Jumalat nägema.“

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama ning
armastama, et meie puhtaste ning ausaste
elame sõnan ning töö, ja et egaüts omma
abikaasa peap armastama ning armustama.

7. S ä i t s m e s l ä s t .

„Sina ei pea mitte warastama.“

Dpet. sõn. 22, 23: „Kikas ja waene
tulewa n. t. f.“

Ja an. Ew. 3, 27: „Sine ei wõi midagi
wõtta n. t. f.“

Eweesr. 4, 28: „Kes warastanu, see ärge
warastago n. t. f.“

2. Kor. 9, 7: „Sest rõõmsat andjat
n. t. f.“

Dpet. sõn. 19, 17: „Kes kehwa pääle
armo heidap, see lainap Jehowale, ja See tasup
tema kätte, mis ta hääb tennu.“

1. Peetr. 4, 10: „Egaüts orjago tõist see
andega, mis tema om saanu, nii kui Jumala
mitmesugutse armu hää majapidaja.“

1. Tim. 6, 6: „Ent jumalapeljus rahul-
olemisega om suur kasu.“

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama ning ar-
mastama, et meie oma lähemba raha wai
hääb ei wõta, ei ka kawala kauba wai ostmisega
henda kätte ei saada, enge peame teda awitama, tema
hääb ning päätoidust kaswatada ning hoita.

8. Kattesas käsi.

„Sina ei pea mitte kavalat tunnistust andma oma lähemba vastu.“

Jaan. Ev. 8, 44: „Kurat on inemise tapja algmises, ning ei ole tõttehe saisma jäänu; sest tõttet ei ole tema sihen. Kui tema võlski kõnelep, siis kõnelep tema omast; sest tema on võlsja ning võlsjide eša.“

Ev. 4, 27: „Ärge andke ka maad kurabile.“

Ev. 4, 25: „Seperast jätke maha võlski, ning kõnelge n. t. j.“

1. Jaan. 4, 11: „Armisa, kui Jumal meid niida om armastanu, siis oleme meie ka võlgo tõine tõist armastada.“

1. Jaan. 4, 19: „Armastagem Teda, sest n. t. j.“

1. Kor. 13, 10: „Jehowa peljus om tarkuse alostus; hää mõistus om neil, ka see perra tegewa.“

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama ning armastama, et meie oma lähemba pääle kavalal kombel ei võlgi, teda ei peta, keelt tema pääle ei pesa, ei ka kurja kõnet ei tõsta, enge meie peame teda wabandama, hääb temast kõnelema ning kõik asja hää poole käändma.

9. Üttesas käsi.

„Sina ei pea mitte himmustama oma lähemba maija.“

1. Sam. 16, 7: „Sine näep, mis silma een, ent Jehowa näep, mis südamen.“

Rom. 13, 10: „Armastus ei tee lähemba kurja.“

1. Jaan. 4, 21: „Nink see kask om meil
Temaft, et n. t. j.“

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama nink
armastama, et meie kawalusjega oma lähemba
perandust wai maija hendale ei püüwa, ei
ka ütegi õiguse tähe all henda kätte ei saada,
enge peame teda arwitama, et tema jeda wõis
pitta nink see mano jääda.

10. K ü m n e s k ä s k.

„Sina ei pea mitte himustama oma
lähemba naist, sulast, näüdsikut, tõbraft,
ehk kõi, mis tema peralt om.“

Mis see om?

Meie peame Jumalat pelgama nink
armastama, et meie oma lähemba naist,
peret nink tõbraft henda poole ei kisu, ei ka temast
ära ei saada, enge peame näid manitsema, et
nema jääwa, nink tegewa, mis näil sünnis.

9. nink 10. kask kofko.

Ja. 1, 14. 15: „Ent ekaütte kiusatas, kui
teda tema himust weetas nink kihutedas. —
Perast, kui himo om saanu, sis sünnitap tema
patu, ent kui patt om täübetu, sis sünnitap
tema surma.“

Säitsme wiimse kasku kofkowõte.

Rom. 13, 10^a: „Armastus ei tee lähem-
bale kurja.“

Matt. 7, 12: „Kõik nüüd, mis teie
tahate, et rahwas teile peap tegema, jeda teke

teie ka näile; sest see om see säädus nink nee prohveti."

Matt. 22, 39: „Ent tõine om tema saar-nane: „Sina peat n. t. j."

Edimätsse nink tõise käsulawwa kolkowõte.

Matt. 22. 37—39. 40.

Rom. 13, 10^b: „Sis om nüüd **armas-**
tus sääduse **täütmine.**"

III. Lõpetus-sõna.

„Mina, see Issand, sinu Jummal, ole wälew, wihahe Jummal, kes neide pääle, kea Minno wihtawa, wanembide pattu kodo otšip laste pääle, kolmanda nink neljanda põlweni; ent neile, kea Minno armastawa nink Minu kāske pidawa, tee Mina hääd tuhanda põlweni."

Kal. 6, 7: „Ärge eššige mitte, Jummal ei lase henda mitte naarda. Sest, mis inemine külwap, seda saap tema ka põimama."

Law. I. 37, 25: „Mina olli noor nink ole wanas lānnu, ent ma ei ole mitte nānnu õiget mahajätetu olewat, ei ka tema suku leiba otšwat."

Luk. 17, 10: „Kui teie kōik olete tennu, mis teid om kāsstu, sis ütelge: Meie oleme kōlbmata sulase, meie oleme tennu, mis meie wōlg olli teta."

Mis see om?

Jummal āhwardap nuhelda kōiki, kea neistsinatšist kāsast üle astwa; seeperast peame Lema wiha pelgama nink ei pea mitte niisu-

guste käske wasta tegema. Ent Tema toowotap armo nink kõik hääb kõigile, kea Tema käske pidawa; seeperast peame Teda ka armastama, Tema pääle lootma nink hääle meelel Tema käske pera tegema.

Tõine päätükk.

P ü h a r i s t i = u s k.

Sisesejuhatamine.

Hebr. 11, 1: „Usk om kinni lootus see pääle, mis loodetas, nink kui katsite ei mõteldest, mis ei näta.“

Mark. 16, 16^a: „Kes usup nink ristitas, see saap õnfas saama.“

I. Edimäne tükk: Loomisest.

Tunnistus:

„Mina usu Jumala, see **Essa**, kõige-wägetwa taiwa- nink maa-**Looja** siisje.“

Seletus:

1. Loojast.

2weesr. 3, 14. 15: „Seeperast painotamina omme põlwi meie Issanda Jesuse Kristuse Essa poole, kes kõiki õige Essa om, mis latsis nimatebas taiwan nink ka maa pääl.“

Ja an. 5, 26: „Stse kui Essal om ello henda sisen, niida om Tema ka Pojale andnu, ello henda sisen pidada.“

Law. I. r. 33, 9: „Kui Tema ütleb, siis n. t. f.“

Law. I. r. 115, 3: „Ent meie Jummal om taiwan, Tema n. t. f.“

II. Looja tööst.

A. „Jummal om minno kõiki lood-
asjuga loonu.“

Hebr. 1, 14: „Kas nema kõik ei ole orja-
liku waimu, wälja lähätetu orjuses neide
perast, kea õnust peama perandama?“

1. Mos. 1, 27: „Ja Jummal lõi inemise
oma palge perra.“

B. Missugutses om see Jumala
loodu ilm-jaanu?

Juda r. 6: „Nink neid englid, kea omma
algmist ei ole hoitnu, enge omma eluasend
maha jätnu, neid om Tema suure päiwa koh-
tule igawetse kapluga pimeduse all kinni
pidanu.“

Ja an. Ew. 8, 44: „Kurat om inemise
tapja algmisest n. t. f.“

Rom. 5, 12: „Seeperast, niida kui üte
inemise läbi patt ilma sisse om tulnu, nink
patu läbi surm, niida om surm kõike ine-
miste pääle läbi tüknu, sest et nema kõik omma
pattu tennu.“

L.=R. Nr. 69, 2:

„Es oles ilman keati
Gohd surma ära wäärdu;
Kõik tegi meie patu töö,
Meid olli kurat petnu;

Sest sis surm sai kõwaste
 Kõik meelewalda hendale
 Nink peije meid kõik wangin."
 (Halleluja!)

D. Mis teep Summal siski weel selle
 patatse maailmale?

1. Mos. 8, 22: „Ei pea edispäidi kõik
 maailma päiwil mitte lõpma ei külw ei ka põim,
 ei külw ei ka pallaw, ei suwi ei ka talw, ei
 päiw ei ka öö.“

Law. I. r. 23, 3. 4: „Tema jahutap mo
 henge, jaadap minno õiguse tee pääle oma nime
 perast. Ehk ma küll läü pimedan orun, ei ma
 pelga õnnetust, sest et Sina olet minuga; Sinu
 lepp ja tugi rõõmustawa minno.“

E. Mille perast teeb Summal Eesa seda
 kõik?

Law. I. r. 145, 9: „Helde om Jehowa
 kõik wasta, nink Tema halestus läüp kõik
 Tema tegude üle.“

Law. I. r. 103, 13: „Õtse kui esa hales-
 tap laste pääle, niida halestap Jehowa neide
 pääle, lea Teda pelgawa.“

III. Meie kohus Looja wasta.

Jak. 1, 17: „Kõik hää ande nink kõik
 täwewelik ande om ülewast nink tulep maha wal-
 guse Eesast, kelle mann ei ole walguse nink
 pimeduse muutmist ehk ümbrewahetamist.“

Law. I. r. 106, 1: „Tennage Jehowat, sest
 Tema n. t. f.“

Law. I. r. 103, 2: „Kita Jehowat, mo heng, nink ära uneta n. t. f.“

L.=R. Nr. 123, 1—3 nink Nr. 125, 1—5.

Rom. 12, 1: „Seeperast manitse mina teid, wele, Jumala armu läbi, teie ihho elawas, pühas nink Jumala meeleperalises ohwris anda; see olgo teie mõistlik Jumala orjus.“

1. Jaan. 4, 19: „Armastagem Teda, sest Tema n. t. f.“

1. Jaan. 5, 3: „Sest see om Jumala armastus, et meie Tema kāske peame; nink Tema kāsju ei ole mitte raske.“

Rõ i k k o k k o :

Mis see om?

Mina usju,
et Jummal minno kōiki loodasjuga om loonu,
mulle andnu ihu nink henge, filmi, kōrwu nink
kōik luuliikmid, meelt nink mõistust;

ja weel üles peap, pääle see rõiwid nink
kāngi, söōki nink jooki, maija nink kōta, naist
nink last, põlbo, tōprid nink kōik hāäd, kōige ihu-
nink elu-tarwiduse nink pāätoidusega rikkalikult
nink egapäiw õnnistap;

kōige hāda eest kaitšap ja kōige kurja eest
hoijap nink paimendap.

Nink seda kōik teep Tema selgest esalikust
nink jumalikust armust nink heldusest, ehk
ma küll seda ära ei ole teeninu, ei ka see wāart
ei ole.

See kōige eest ole mina jälle wōlgo, Teda
tennada nink kitta, orjada nink kuulda.

See om tōtelikult tōisi.

III. Tõine tükk. Ära lunnastamisest.

Tunnistus:

„Mina usu **Jesuse Kristuse**, Jumala ainosündinu **Poia**, meie **Jesanda** sisse, kes om saadu Pühast Waimust, sündinu neitsist Mariast, kannatanu Pontsius Pilatuše all, risti pääle poodu, ära foolnu, maha mattetu; alla lännu põrguhauda, kolmandal päiwal üles tõsnu foolnuist, üles lännu taimvate, istup Jumala, see kõigewägewa Essa hääl läel; jäält saap tema tulema kohut mõistma elawide nink foolnuide pääle.“

Seletus:

I. Lunnastajast.

Kal. 4, 4: „Ent kui aig täüs sai, lähät Jummal omma Poiga, kes sündinu om naisest, nink jääduše ala pantu.“

Wilipp. 2, 6—8: „Kes, ehk Tema küll Jumala palgen olli, mitte riismises es arwa. Jumala arwoline olla, enge aland esi henda, wött sulase palget hendale nink saie õtse kui muu inemine, nink lüüti kombist nii kui inemine, nink aland esi henda, nink olli sõnawõtlit surmani, jah, risti surmani.“

Wilipp. 2, 9—11: „Seeperast om Teda ka Jummal ülendanu nink Tälle nime andnu, mis kõige nime üle om, et Jesuse nimel peawa painuma kõik neide põlwe, kea taidwan nink maa pääl nink maa all omma, nink kõik keele peawa tunnistama, Jesust Kristust Jesanda olemat Jumala see Essa arwus.“

II. Lunastaja tööst.

A. Kuidas om Jeesus Kristus sinu
Issandas saanu?

Jaan. Ev. 1, 29: „Mätse, see om Jumala
Woon, kes maailma pattu kannap.“

L.=R. Nr. 55:

O süüta Jeesuse,
Kes risti pääle pantu n. t. j.“

Ev. 2, 3: „Nink ollime loomust wiha
latse, niida kui ka muu.“

L.=R. Nr. 69, 2:

„Es oles ilman teaki
Joht surma n. t. j.“

1. Jaan. 3, 8: „Seeperast om Jumala
Poig henda awalданu, et Tema kuradi tekke ära
häetas.“

2. Kor. 5, 19: „Jummal olli Kristuse
sijen nink lepit ilma hendaga ära.“

1. Jaan. 2, 2: „Nink Tema om äralepi-
tamine meie patte eest; ent ei ütfinda meie, enge
ka kõige maailma patte eest.“

L.=R. Nr. 215, 3:

„Ma olle Esjal leppitet,
Mo wölg om ära ristotet,
Nink Jesu weren mina saa
Jks õigust kätte lõpmata.“

L.=R. Nr. 186, 1:

„Sell' kuningal', kes elu jätnu
Ka oma rahwa elu eest,
Nink meile armuust abis tõttnu,

Jks olgo kittus jõamest.

Ta om meid pästnu surma käest
Nink ello saatnu were wäest."

1. Jaan. 1, 7^b: „Jesuse Kristuse, Tema
Poja, weri puhastap meid kõigest patust."

Jaan. Ew. 8, 36: „Kui nüüd Poig teid
wabas teep, siis olete tõtteste waba."

L.-R. Nr. 308, 1:

„Kõrgepreester Jesus Krist,
Kes Sa henda minu eest
Ohwris annit, anna mulle,
Et mo heng saas ohwris Sulle."

B. Mille tarwis om tema seda tennu?

Tit. 2, 14: „Kes esi henda meie eest om
andnu, et Tema meid n. t. s."

Jaan. Ew. 14, 19^d: „Sest Mina ela,
nink teie n. t. s."

Jaan. Ew. 12, 26: „Kes Minno tahap
orjata, see tulgo Minu perra; nink kon Mina
ole, sääl peap Minu sulane ka olema; nink kes
Minno orjap, seda saap Essa awwustama."

Rom. 14, 17. 18: „Sest Jumala riik ei
ole mitte söömine ehk joomine, enge õigus nink
raho nink rõõm Pühhan Waimun. Sest kes
see sisen Kristust orjap, see om Jumala
meele perast nink inemisel wastawõtlik."

Kolosr. 1, 13: (Essa tennaden) „Kes meid
pimebuse wõimusest om ära pästnu nink ümbre
istotanu oma armisa Poja riigi sisse."

L.-R. Nr. 4, 2:

„Ta om üts õige abimees
Nink taseus om Tema wiis,

Ta kroon om selge pühaus,
 Ta walitus om halestus;
 Koik meie häda lõpetap
 Nink meie sõand rõõmustap.
 Muu olgo Jumalal',
 Me Snnistegijal'!"

D. Mis om sest lasju?

Kal. 3, 29: „Ent kui teie Kristuse peralt olete, siis olete jo Abrahami seeme, nink toowotuse perra perandaja."

Rom. 8, 17. „Ent kui meie latse oleme, siis oleme ka perandaja, Jumala perandaja nink Kristuse kaasperandaja, kui meie Temaga kannatame, et meid ka Temaga awwustuse siste töstetas."

Kolosr. 3, 4: „Kui Kristus, meie elo, awwalikus n. t. j."

Wilipp. 3, 20. 21: „Sest meie kodo-olemine om taiwan, kost meie ka oodame Snnistegijat, Issandat Jesust Kristust, kes meie alato ihu saap ümbre muutma, et see Tema äraselestedu ihu saarnatjes saas, see wäe perra, minlga Tema kõik wõip henda ala heita."

L.-R. Nr. 47, 15:

„Kui ma saa nätta, Issand, Sinu trooni,
 Nink minu pää saap kandma awoo-krooni,
 Sis taha mina sinu nimme kõrgest
 Jks litta järjest."

L.-R. Nr. 369, 10:

„Rõõmusta, mo hengekene,
 Uneta kõik muret tääl,
 Sinu helde Jesukene

Tulep päästma sinno weel:
 Tema arwustusest tõest
 Saat ja osa igawest,
 Engli-rõõmu saat ja maitsema,
 Woon jaap esi sinno kaitsma."

1. Kor. 15, 20: „Ent nüüd om Kristus
 koolnuist üles äratedu nink eesitus saanu neist,
 kea magawa."

L.=R. Nr. 69, 1:

„Krist olli meie patu eest
 Küll surma wangis saanu,
 Om siski tõsnu surma wäest
 Nink meile ello toonu.
 Sest om waja rõõmuga
 Meil Jumalat iks tennada
 Nink laulda: Halleluja! Halleluja!"

Rõik kooko:

Mis see om?

Mina ussu,
 et Jesus Kristus, tõisine Jummal, Eesast
 igawest sündinu, nink ka tõisine inemine,
 neitsist Mariast sündinu, om minu Issand,
 kes minno ärakadonut nink ärasunnitut
 inemist om lunastanu, ära ostnu nink ära
 päästnu kõigest patust, surmast nink kuradi wäest,
 ei mitte kulla ei ka hõpega, enge oma püha kall
 werega nink oma süüta kannatamise nink
 surmaga,

et mina Tema oma oles nink Tema rii-
 gin Tema all elas nink Teda orjas igawetsen
 õigusen, wagausen nink õnjesen, õtse niida kui

Tema om üles tõsnu surmast, elap nink walitsep igawes.

See om tõtelikult tõisi.

III. Kolmas tütt. Pühendamiseft.

Tunnistus:

„Mina usu **Püha Waimu** siisse,
ütte pühha kristlikko kirikut, pühide kogodust,
patu andisandmist,
liha ülestõsemist nink igawest ello.
Amen.“

Seletus:

I. Pühendajast.

Matt. 28, 19: „Minge nink tekke jüngris
n. t. f.“

L.=R. Nr. 95, 1:

„Püha Waim, Sa kõrge wägi,
Dige Jummal n. t. f.“

II. Pühendamiseft.

1. Kor. 12, 3^b: „Reaki ei wõi J e s u s t
Issandas kutsu n. t. f.“

Wilipp. 1, 6: Nink ole seesama pääl kind=ma, et, kes teie siisen n. t. f.“

A. Püha Waimu töö=tõrd.

2. Kor. 5, 21: „Eest tema om Seda, kes
ütestki patust es tiia, meie eest patus tennu, et
meie saasse Jumala õiguses Tema siisen.“

L.=R. Nr. 46, 1:

„Kui patt teep waiwa mulle,
Mo Issand J e s u s K r i s t n. t. f.“

2. w.: „Oh imelikko helbust,
 Kui mõtle sõamest:
 Et Issand esi nuhtlust
 Kand sulaside eest!
 See õige Jummal igawest
 And henda surma sisse
 Mo hukkapantu eest!”

Rom. 8, 30: „Ent keda Tema ette om ära
 jääbnu, neid om Tema ka kutsnu, ning keda
 Tema om kutsnu, neid om Tema ka õiges
 tennu, ning keda Tema õiges om tennu, neile
 om Tema ka awwustuse andnu.”

Rom. 4, 25: „Kes meie patu perast om
 ära antu, ning meie õiges saamise perast
 üles äratedu.”

Rom. 8, 14: „Keda Jumala Waimust aje-
 tas, nee omma Jumala latse.”

1. Tessal. 5, 23. 24: „Ent Tema esi, rahu
 Jummal, pühendago teid kohalt ning kogona, ning
 teie kogona waim, ning heng, ning iho ja ago
 laitmata hoijetus meie Issanda Jesuse Kristuse
 tulemise. — Usutaw om, kes teid om
 kutsnu, kes seda ka saap tegema.”

2. Kor. 5, 14: „Sest armust olete õnjas
 saanu usu läbi; ning see ei ole mitte teist,
 see om Jumala ande.”

B. Püha Waimu töö tulu.

1. Kor. 3, 16. 17: „Kas teie ei tiia, et teie
 Jumala tempel olete, ning et Jumala Waim teie
 sisen elap? Kes Jumala templit ära rikup, seda
 saap Jummal ära rikma; sest Jumala tempel
 om püha, ja see olete teie.”

Kolosr. 3, 4: „Kui Kristus, meie elo, awalikus n. t. f.“

L.-R. Nr. 380, 1:

„Wirguge!“ — om wahte hõli,
Mis tornist käüp n. t. f.“

2. w.: „Wahi laulwa; Zion kuulep
Nink süda wäega n. t. f.“

3. w.: „Awwo, kittust laulgo Sulle
Nii meie kui ka engli keele,
So kikkem n. t. f.“

Jaan. awald. 21, 3^b: „Nätsje, Jumala
korjus n. t. f.“

1. Jaan. 1, 7^d: „Nink Jესuse Kris-
tuse, Tema Poja, weri n. t. f.“

Jak. 3, 2^a: „Sest meie kõik esime palju.“

1. Jaan. 1, 8. 9: „Kui meie ütleme, et
meil ei ole pattu, siis petame esi henda, nink
tõttet ei ole mitte meie sisen. Kui meie
omme patte tunnistame, siis om Tema
usutaw nink õige, et Tema meile pattu
andis annap nink puhastap meid kõigest üle-
kohtust.“

D. Püha Waimu töö lõpp.

1. Tim. 2, 4: „Jummal tahap, et kõik
inemise õnsas saasse nink tõte tundmisele tulesse.“

Jaan. Ew. 6, 63: „Waim om, kes n. t. f.“

Jaan. Ew. 5, 28. 29: „Tund tulep, mill
kõik, kea haudu sisen omma, saawa Tema häält
kuulma, — nink kea hääb omma tennu, nee
saawa ette tulema elu ülestõsemises, ent kea
kurja omma tennu, sunduse ülestõsemises.“

Jaan. Ev. 11, 25: „Mina ole ülestõsemine ning elo; kes Minu sisse usup, see saap elama, ehk tema küll kooles.“

Kõik kofko:

Mis see om?

Mina usun,
et mina ei wõi mitte oma st meelest ei ka wäest
Jesuse Kristuse, oma Issanda, sisse usku ehk
Tema mano saada,

enge Püha Waim om minno armuop-
puse läbi kutsnu, ommi andibega walgustanu,
õigen usun pühendanu ning üles pidanu, õtse
niida kui Tema kogona kristlikko kogodust
maa pääl kutsup, kogup, walgustap, pühendap,
ning Jesuse Kristuse mann peap õigen ainun usun.

Sen kristlikun kogodusen annap Tema
mulle ning kõigile uskjile egapäiw kõik pattu
rikkalikult andis,

ning saap wiimisel päiwal minno ning
kõik koolnuid üles äratama ning mulle kõike
uskjibega Kristusen igawest ello andma.

See om tõtelikult tõsi.

Tõise päätüki kofkowõte.

L.=R. Nr. 173, 1—3:

„O Jesus, anna rohkest kääst
Meil' omma Waimo n. t. s.“

L.=R. Nr. 106, 1:

„Nüüd olgo ikkes igawest'
Mu, kittus n. t. s.“

2. w.: „So, Eessa, meie kitame
Nink palleme Sult n. t. s.“

3. w.: „O Jesus, Dnniestegija,
Kes Eesast tullit n. t. j.“

4. w.: „O Püha Waim, Sa abimees,
Sa rõõmuandja n. t. j.“

Kolmas päätükk.

Püha „Meie-Essa“ palvus.

I. Alostus-sõna.

„Meie Essa, kes Sina olet taiwan!“

Mis see om?

L.=R. Nr. 177, 5:

„Ma tenna So, o Jesus Krist,
Et olet ristmist n. t. j.“

3. w.: „Ent Sina, Essa, olet mo
Jks henda poole tõmbnu;
Kui olli Sinust kadonu,
Mo jälle hendal' saatnu;
See sündi pühan ristmisen,
Kui Püha Waim sen mõskmisen
Mo jälle sünnitanu.“

Kal. 4, 6: „Sest, et teie nüüd latse olete,
om Jummal oma Püha Waimu teie jõamete
lähätanu, see tänitap: Abba, Essa!“

Iaan. Ew. 1, 12: „Ent mitu Teda wasta
wõttiwa, neile and Tema wõimust, Jumala
latšis saada, kea Tema nime sisse uskwa.“

L.=R. Nr. 259, 1:

„Sa käset, Essa, pallelda
Nink Sinno appi n. t. j.“

R o k k o :

Jummal tahap meid seega häälitse da,
 et meie mõtasse usku, Teda meie õige Eesja
 olewat nink meid Tema õige latse,
 et meie julgede nink kõige lootusega Teda
 pallesse, nii kui armsa latse omma arm-
 sat esja palleva.

III. Palwe-sõna.

1. E dim ä n e p a l w e.

„Pühendendus saago Sinu nimi.“

Mis see om?

Jumala nimi om küll esi hendast püha; ent
 meie palleme sensinatsen palwen, et tema ka
 meie mann pühas saas.

Kuis see sünnip?

Kui Jumala sõna selgede nink puh-
 taste oppetedas, nink meie ka pühalikult
 kui Jumala latse see perra elame. Seda awita
 meil, armas Eesja taiwan!

Ent kes tõisite opetap nink elap, kui Jumala
 sõna opetap, see ei pühenda mitte meie sean Ju-
 mala nimme. See eest hoia meid, armas tai-
 wane Eesja!

L.-R. Nr. 259, 2:

„Oh lasse püha eluga
 Meil Sinu nimme n. t. s.“

2. Tõine palwe.

„Sinu riik tulgo.“

Mis see om?

Lut. 12, 32: „Kra peljako, sina wäikene kari; sest teie Eesjal om hää meel, teile kuningriiki anda.“

Matt. 6, 33: „Otske eesmält Jumala riiki ning Tema õigust, siis saap teile see kõik pääle antus.“

K o l l o :

Jumala riik tulep küll ilma meie palweta Temast esi; ent meie palleme senfinatsen palwen, et ta ka meie mano tules.

Kuis see sünnip?

Kui taiwane Eesja meile omma Pühha Waimo annap, et meie Tema pühha sõnna Tema armu läbi usume ning jumalikult elame siin ajalikult ning sääl igawes.

L.-R. Nr. 259, 3:

„So riik, see tulgo meil' So käest
Nüüd siin ning sääl ka n. t. j.“

3. Kolmas palwe.

„Sinu tahtmine sündko, kui taiwan niida ka maa pääl.“

Mis see om?

1. Tessal. 4, 3: „Sest see om Jumala tahtmine, teie pühendamine.“

1. Tim. 2, 4: „Kes tahap, et kõik inemise õnjas n. t. j.“

Rom. 11, 34: „Sest kes om Jõsanda meelt tundnu? Ehk kes om Tema nõuandja olnu?“

R o f f o:

Jumala hää, armuline tahtmine sünnip küll ilma meie palweta; ent meie palleme senfinatsen palwen, et tema ka meie mann sünnis.

Kuis see sünnip?

Rom. 8, 7: „Seeperast et lihalik möte om wain Jumala wasta; sest tema ei heida Jumala sääduse ala, sest ta ei wõi ka mitte.“

Law. I. 143, 10: „Opeta minno tegema Sinu hää meele perra, sest Sina olet minu Jummal; Sinu hää Waim saatko minno tasatse tee pääle.“

L.-R. Nr. 321, 1:

„Meil' omma sõnna kinnita,
D Issand, nink neist n. t. s.“

2. w.: „D Jesus Kristus, näüda Sa
Meil' omma wäke n. t. s.“

3. w.: „Sa rõõmustaja, Püha Waim,
D hoiä oma rahwa n. t. s.“

4. w.: „Kõik kurja nõwwo häeta,
Mis meie wasta n. t. s.“

5. w.: „Sis peap tundma näide meel,
Et meie Jummal elap n. t. s.“

R o f f o:

Kui Jummal kõik kurja nõwwo nink tahtmist häetap nink keelap, mis meil ei taħa laske Jumala nimme pühendada, ei ka Tema riigil tulla, nii kui om kurabi, see ilma nink meie liħa tahtmine;

enge kinnitap nink peap meid kangede oman sõnnan nink usun meie otsani. See om Tema armuline nink hää tahtmine.

L. N. Nr. 259, 4:

„Siin ma pääl sündko niidabe
Kui taiwan Sinu tahtmine.
Kui meile johup n. t. f.“

4. Meljas palwe.

„Meie päiwalikko leiba anna meile
tä ä m b a.“

Mis see om?

1. Tim. 6, 6: „Ent jumalapeljus rahul-
olemišega om n. t. f.“ 8. w.: „Ent kui meil
päätoidust ninč rōiwid om, siš olgem neibega
rahul.“

2. Tesš. 3, 12: „Et nema waikkikult tōōd
tetten omma henda leiba jõōsse.“

Matt. 22, 39: „Sina peat omma lā-
hembat armastama n. t. f.“

Matt. 6, 34: „Seeperast ärge muretage
mitte homnetse n. t. f.“

Ja an. 3, 27: „Inemine ei wōi midagi wōtta,
kui n. t. f.“

Matt. 6, 32: „Sest teie taiwane Esja tiiap
küll, et teil sēda kōik waja om.“

K o k k o:

Jummal annap päiwalikko leiba ka küll
ilma meie palweta kōigile kurgile inemile;
ent meie pallemc sensinatšen palwen, et
Tema meil sēda lasēs tutta ninč tenoga
meie päiwalikko leiba wasta wōtta.

Mis om päiwalik leib?

Kōik, mis ihu toiduses ninč üles-
pidamises tarwis om, nii kui om:

jõok, jook, rõiwa, kängitse, hoone ning maja,
 põld, tõpra,
 raha, hää,
 waga abikaas,
 waa latse, waga pere, waa ning usutawa
 ülemba, hää walitsus,
 hää ilm, raho, terwus,
 karistus, au, hää sõbra, usutawa külalise,
 ning muido niisugust.

L. = R. Nr. 259, 5:

„Päätoidust anna helbestele
 Ning leiba meile n. t. j.“

5. Viies palwe.

„Ning anna meile andis meie süüda,
 niida kui meie andis anname ommile süüda-
 laisile.“

Mis see om?

Õweesr. 4, 27: „Ärge laske päiwal alla
 minna oma wiha üle; ärge andke ka maad
 kurabile.“

Õweesr. 4, 32: „Ent jaage tõine tõise
 wasta helbes, halesajas, ning andke tõine tõisele
 andis, niida kui ka Jummal Kristusen teile om
 andis andnu.“

R o k k o:

Meie palleme senfinatsen palwen, et Eesja
 taiwan es tahas mitte meie patu pääle
 laeda, ei ka näide perast meie pallemist meile
 feelda; sest meie ei ole mitte see wäärt, mis
 meie palleme, ei ole seda ka mitte ära teeninu;
 enge Tema tahas meile kõik selgest armust

anda; sest meie teeme egapäiv palju pattu ning teenime selget nuhtlust.

Sis tahame meie ka küll jälle südamest andis anda ning hääle meelele hääb tetta neile, keda meie wasta patwa.

L. = R. Nr. 259, 6:

„Meil anna andis meie süüd
Nink essitust, mis n. t. j.“

6. Kuwues palwe.

„Nink ära saada meid mitte kiusatusse jisse.“

Mis see om?

Jakob. 1, 13: „Keeäi ärgo ütelgo, kui teda kiusatas: Et minno kiusatas Jumalast. Sest Jummal ei wõi mitte saada kurjast kiusatus, nink Tema esi ei kiusa kedagi.“

1. Kor. 10, 13: „Ent Jummal om usutaw, kes teid ei lase kiusata üle teie jõwwo, enge saap ka kiusatusega otsa tegema, et teie kõhtate kanda.“

Salom. opet. j. 1, 10: „Mo poig, kui patatse sinno meelitawa, sis ära wõta mitte näide nõwwo.“

Matt. 26, 41: „Walwe nink pallolge, et teie kiusatusse jisse ei jata; waim om küll ussin, ent liha om nõrk.“

L. = R. Nr. 235, 1:

„Minu waim, hend' walmista,
Walwa, palle häste,
Et sa jõwwat liikmata
Kurjal ajal jaista!
Kurat om

Katwal waim,
 Otsip uskjid petta,
 Usku ära wõtta."

R o k k o :

Jummal ei kiusa küll kedagi; ent meie pal-
 lente sensinatsen palwen, et meid Jummal tahas
 hoita nink üles pitta, et meid kurat, ilm nink
 meie liha ära ei peta, ei ka hukota umbusu,
 meeleheitmise ja muu suure häü nink patu sisse;
 ja kui meid seega peas kiusatama, et meie
 siski wõisje ära wäärda nink wõimust saada.

L.-R. Nr. 259, 7:

"Meid ära jäta abita,
 Kui kurat nakap kiusama;
 Kui ilm n. t. j."

7. S ä i t s m e s p a l w e.

"Enge päästa meid ära kurjast."

Mis see om?

Law. I. r. 68, 20. 21: „Kittetu olgo
 Issand egapliw! Jummal panep meile koormat
 pääle, ent Tema päästap meid jälle. Sela. Meil
 om üts Jummal, kes awitap, nink Jehowa
 Issand, kes surmast ära päästap."

Law. I. 23, 4: „Ehl ma küll kää pimedan
 orun, ei n. t. j."

2. Tim. 4, 18: „Nink Issand saap minno
 ära päästma kõigest kurjast teust, nink üles pidama
 oma taiwariigile; Temale olgo au igawest iga-
 wetsel ajal. Amen."

L.-R. Nr. 369, 1:

"Rõõmusta, mo hengekene n. t. j."

10. w.: "Rõõmusta, mo hengekene n. t. j."

R o f f o :

Meie palleme sensinatſen palwen otſe kui
üte puhoga, et meid Eſſa taiwan kõigesugut-
ſe ſt kaſjuſt iſu nink henge, wara ning awwo
pooleſt tahas ära päſta,

ja wiimate, kui meie tunnikene tulep, meile
õnſat otſa anda, nink meid armuga ſeſſinatſeſt
hädauruſt henda mano taiwate wõtta.

L. R. Nr. 259, 8:

„Oh, wõtta, Jēſand, armuga
Meid kõigeſt kurjaſt n. t. ſ.“

■■■. Lõpetus-ſõna.

„Seſt Sinu peralt om riik nink wägi
nink awwuſtus igawetſeſ ajas. **Amen.**“

Mis om Amen?

Jaan. Ew. 16, 23: „Tõtelikult, tõtelikult,
Mina ütle teile: Mis teie cal Eſſaſt ſaate pal-
lema Minu nimel, ſeda ſaap Tema teile andma.“

R o f f o :

Et miua pea kindma olema, et niisugutſe
palwe omma Eſſal taiwan waſtawõtlikku ning
kuultu;

ſeſt Tema eſi om meil kaſknu nüidade
pallelda, nink toowotanu meid kuulda.

Amen, Amen, ſee om: Jah, jah, niida
peap ſündima.

L. R. Nr. 259, 9:

„Amen, ſee om üts finnitus
Nink meie uſu tunniſtus,
Et Summal n. t. ſ.“

Neljas päätükk. Neljas päätükk.

Püha ristmise saakrament.

I. Mis om ristmine?

Ristmine ei ole mitte paljas wesi, enge om **wesi**, Jumala käsun jäetu nink **Jumala sõnaga ühendedu.**

Kuis siis see Jumala sõna täüp?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütles **Mattense** raamatun wiimatsen päätükin:

„Minge nink tekke jüngeris kõik paganid, näid risten **Esä**, nink **Poja**, nink **Püha Waimu** nimel.“

II. Mis annap ehk saadab ristmine?

Tema saadap patu andisandmist, päästap ära surmast nink kuradist, ja annap igawest õnjust kõigile, kea seda uskwa, nii kui Jumala sõna nink toowotus ütles.

Mis om feesama Jumala sõna niuk toowotus?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütles **Markuse** raamatun wiimatsen päätükin:

„Kes **usup** nink **ristitas**, see saap **õnhas**; ent kes ei usu, see saap ära sunnitus.“

III. Kuis wesi nii suuri asju wõip teta?

Wesi ei tee seda tõtelikult mitte enge see Jumala sõna, mis weega nink wee mann om, nink usk, mis seda Jumala sõnna ween usup.

Seft ilma Jumala sõnata om wefi paljas
wefi nink ei ole mitte ristmine, ent Jumala
sõnaga om tema ristmine, see om: elu wesi
täüs armo, nink wastse sündimise mõst-
mine Püha Waimun,

niida kui püha Paulus ütlep Tiituse ra-
matun kolmandan päätükin:

"Jummal Eesa teep meid oma ha-
lestuse perra õnfas jällesündimise mõst-
mise nink **Püha Waimu wastsestege-**
mise läbi, keda Tema rikkalikult meie
pääle om wälja kallanu **Jesuse Kris-**
tuse, meie Snnistegija, läbi, et meie
Tema **armust õiges tettu** igawetse elu
perandajis saasse lootuse perra. See
om tõtelik sõna."

Wiies päätükk.

Püha altari=saakrament.

Mis om altari=saakrament?

See om meie Issanda Jesuse Kris-
tuse tõisine iho nink weri,

leiwa nink wiina all meile, risti-
rahwale, süwwa nink juwwa

Kristusest hendaft säetu.

Kos see kirjotet om?

Niida kirjotawa püha ewangelisti Matteus,
Markus, Lukas, nink püha apostel Paulus:

Meie Issand Jesus Kristus, sell
ööl, kui Tema ära anti, wött Tema
leiwa, tennas nink murs nink and
ommile jüngrile nink üttel: „**Wötke,**
sööge; see om Minu iho, mis teie
eest antas. Seda tekke Minu mäle=
tuses.“

Selljamal kombel wött Tema
ka **karika** peran õdangu=söömaiga,
tennas, and näile nink üttel:
„**Wötke nink jooge** kōik see siseft;
seesinane karik om wastne leping
Minu weren, mis teie nink paljude
eest ära waletas patu andisandmi=
ses. Seda tekke, nii sagede kui teie
seda joote, Minu mäletuses.“

L.=R. Nr. 180, 1 :

„Jesus Kristus, meie päftja,
Esja wiha ärawõtja,
See wött mõru surmaga
Põrgust meid siin lunasta.“

2. w.: „Oma surma mäletuses,
Meie henge õnnistuses
Und Ta iho leitwaga,
Omma werd meil' wiinaga.“

